

Pardubice, 3. 10. 2011

Pardubice, 3. 10. 2011

Karlovy Vary, 19. 9. 2011

Záznam z debaty najdete na: www.reformycssd.cz

Daňová politika ČSSD, vyrovnaný rozpočet a euro

„Spravedlivé daně a vyrovnaný státní rozpočet!“

*Ve spolupráci s odbornou Národohospodářskou komisí ČSSD
zpracovali: Jan Mládek, Jiří Havel*

Úvod

Fungující stát je přínosem pro občany i firmy, protože zajišťuje vhodné místo pro život i podnikání. Musí zajistit obranu, bezpečnost, ochranu osobního soukromého majetku, ochranu podnikatelského prostředí, spravedlnost a základní infrastrukturu. Chceme mít fungující nezkomponovaný stát a mít dobré univerzální služby jako je školství, zdravotnictví, služby dlouhodobé péče, vědu a výzkum. Fungující stát veřejných služeb je nejkonzervativnější, jak dlouhodobě dokazují všechny skandinávské země. Abychom jej vybudovali, potřebujeme peníze. Nepotřebujeme tedy peníze pro chudé, ale pro dobrý stát veřejných služeb, který je nejvýhodnějším prostředím pro střední vrstvu. Základním cílem daňové politiky ČSSD je fungující stát jako suverén veřejného prostoru a plnění základní funkce, které nelze kvalitativně realizovat na výlučně ziskové bázi, zajišťující demokratické fungování společnosti, její sociální a kulturní soudržnost. Stát také musí tvořit přirozenou protiváhu divošskému kapitalismu, který v České republice představuje tzv. tunelování a korupce a ve světě globalizované trhy, které se naprosto vymykají kontrole. Ve snižování daňové kvóty už tedy není možné dále pokračovat.

Mechanické snižování daní pod praporem konkurenceschopnosti je scestné, konkurenceschopnost země závisí na desítkách faktorů, ne pouze na úhrnné daňové kvótě. Pokud by závisela jen na nízkých daních, nejvíce investic by šlo do některých zemí, kde daně téměř neexistují. Nejde, hodně investic míří naopak do Skandinávie, kde je daňová kvóta vysoká.

Relevantní otázkou tedy není za každou cenu snižovat daňovou zátěž, ale ptát se, jak kvalitní veřejné služby za naše daně dostáváme. Prioritou tedy bude omezení korupce, tvrdý boj s daňovými úniky, zprůsvětlení dodatečných pravidel a konfiskace majetku získaného trestnou činností.

Stabilizace veřejných financí – klíčový úkol

Budoucí složená daňová kvóta bude muset být alespoň na úrovni 36%, jako v roce 2008. ČSSD se před posledními volbami chovala zodpovědně a otevřeně voličům tento cíl sdělila. Současné vládní strany daly přednost tomu, že voličům explicitně lhaly. Říkaly, že nebudou zvyšovat daně, ale jen přišly k moci, začaly stávající daně zvestovat, a to především zaměstnancům (DPH), a zavádět nové (povodňová daň, daň ze státního příspěvku na stavební spoření). Na straně druhé se vláda snaží všemi prostředky nejbohatšímu 1 % daně dále snižovat. Zvyšuje tak již tak vysokou nespravedlnost v rozložení daňového břemene.

Pokud máme vrátit veřejným financím udržitelný charakter, bez zvýšení složené daňové kvóty to nepůjde:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Veřejný deficit	-6,7	-2,8	-3,2	-2,8	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8
Veřejný dluh	23,9	27,1	28,6	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,4	37,6

Pramen: www.czso.cz.

ČSSD již před volbami deklarovala závazek, že sníží deficit veřejných financí pod 3% HDP do roku 2013 a během dalších čtyř let, do roku 2017, bude mít veřejné rozpočty vyrovnané. Dosažení tohoto cíle je důležité jak pro věrohodnost České republiky jako takové, tak pro případné přijetí eura. V současné době sice není vstup do eurozóny aktuální, ale pokud EU překoná současnou dluhovou krizi některých okrajových zemí, bude někdy v roce 2014 případně převzetí eura v ČR opět na stole. Není důvod postupovat jinak, než jak to dělá Švédsko, tedy plnit Maastrichtská kritéria a přitom přemýšlet, kdy je a kdy není vhodný okamžik pro vstup do eurozóny.

Spravedlivé rozložení daňového břemene

Druhým důležitým bodem je rozložení daňového břemene. V posledních pěti letech probíhá soustavná snaha omezit zdanění těch nejbohatších a firem a přenést daňové břemeno na lidi se středními a nižšími příjmy. ČSSD považuje takovou politiku za naprosto nepřijatelnou a bude se snažit napravit tyto deformace. Znamená to především odstranění tzv. superhrubé mzdy¹, obnovu progresivního zdanění fyzických osob a v neposlední řadě také konec vracení DPH u luxusních služebních aut, která jsou používána pro soukromé účely. Celkově bude kladen větší důraz na majetkové, ekologické a přímé daně než dosud. Nespravedlivé rozložení daňového břemene není problém jenom sám o sobě, protože je pocítováno jako nespravedlivé. Je problémem také proto, že středně příjmové skupiny nemají co utrácet, klesá souhrnná poptávka a přestávají se točit kola ekonomiky.

Boj s daňovými úniky a korupcí: vysoká priorita

Za zcela zanedbaný považujeme boj s daňovými úniky. Nejde jen o to, jaké triky se používají pro snižování efektivní daňové sazby, ale také zda jsou daně vybírány opravdu od všech daňových subjektů, které mají daňovou povinnost. Ti, kdo platí daně řádně a včas, nesmí vypadat jako hlupáci oproti těm, kteří stát podvádějí. Je také nezbytné odstranit nerovnost daňových subjektů, která plyne z toho, že v některých okresech přijde daňová kontrola každé tři roky, a v jiných ji znají jenom z doslechu a při troše štěstí se jí vůbec nedožijí. ČSSD již několikrát předkládala zákon „o přiznání k registrovanému majetku“, a to naposledy v září 2010. Snahou bylo, aby každý občan, jehož majetek získaný v daném roce ve finančních instrumentech přesáhne 625x minimální mzdu (5 mil. Kč v roce 2011) anebo získá jiný registrovaný majetek ve výši větší jak 2500x minimální mzda (20 mil. Kč v roce 2011), měl za povinnost podat přiznání k registrovanému majetku. Dále pak by měl prokázat, že tento majetek získal za zdaněné příjmy. Pokud by toto nebyl schopen prokázat, tak část majetku pocházejícího z nezdaněných příjmů by byla zdaněna zvláštní sazbou 76%. ČSSD se bude i nadále snažit o prosazení tohoto zákona, který by byl též významným příspěvkem boje proti korupci.

Zvláštní kapitolou jsou pak úniky spotřební daně a DPH u pohonných hmot. Obrovský podvod z dob Klausových vlád zvaný „lehké topné oleje“ má stále tendenci se recyklovat. Současná vláda nedělá v tomto boji dost, jinak by nebylo možné u některých čerpacích stanic nakupovat výrazně levnější pohonné hmoty. ČSSD bude rozhodně bojovat s těmito podvody, stejně jako s podobnými podvody u alkoholu a tabáku.

¹Pokud stávající vládní koalice sama zruší superhrubou mzdu, ČSSD ji pochopitelně nebude obnovovat.

Na úrovni EU budeme podporovat všechny iniciativy vedoucí k omezení daňových a regulačních rážů. Budeme podporovat iniciativy, které povedou ke sdílení informací mezi finančními úřady zemí EU, aby se zmenšil prostor pro daňové podvody.

Daň z příjmu

I když význam daně z příjmu právnických osob v posledních 20 letech významně poklesl a nadnárodní firmy vnutily světu daňovou konkurenci, tedy systematické snižování této daně, přesto je třeba se snižováním této daně skončit. ČSSD navrhuje zvýšení této daně ze současných 19 % na 21 % a zavedení druhé sazby daně z příjmu právnických osob ve výši 30 % pro velké firmy ze sektoru finančnictví, energetiky a telekomunikací. Jde obvykle o firmy, které působí v oligopolním prostředí, velmi daleko od ideálu dokonalé konkurence. Je to jedna z mála rozumných cest, jak se může Česká republika podílet na obrovských ziscích, které jsou v těchto oblastech na trhu České republiky dosahovány. Dvě sazby daně z příjmu právnických osob má řada zemí EU. Jako příklad je možné uvést Spojené království (21 % a 28 %), Španělsko (25 % a 30 %) a Nizozemí (20 % a 25,5 %).

ČSSD také apriorně neodmítá snahy o unifikaci korporátní daně – zejména jejího základu – v rámci Evropské unie. Zvyšujeme konkurenceschopnost kvalitní infrastrukturou, výborným vzdělávacím systémem, kvalifikovanou pracovní silou, kompetentní veřejnou správou a nízkou úrovní korupce. Snižování daní nám k tomu nepomůže, je to spíše cesta opačným směrem.

Daň z příjmu fyzických osob prodělá největší změnu. Zavedení progresivní daně přinese víc než pouhý dodatečný příjem do státního rozpočtu. Progresivní zdanění je symbolem sociální soudržnosti, projevem zodpovědnosti nejen za sebe, ale za celou společnost. Je nástrojem solidarity mezi bohatými a chudými. Jde tedy o víc než nějakých 6 miliard korun, které by to mohlo podle té nejmírnější varianty přinést.

Významnou roli při znovuzavedení progresivního zdanění hraje otázka sazeb a daňových pásem. V této otázce nepanuje úplná shoda, je řada zastánců více sazeb než dvou a různé názory na daňová pásma. Nicméně ČSSD bude prosazovat zavedení jedné další sazby ve výši 38 % z hrubé mzdy, tedy 28,3 % ze superhrubé mzdy pro příjmy nad 100 000 Kč měsíčně. Tato hranice je velmi logická, neboť v případě zaměstnanců je to zhruba 4násobek průměrné mzdy. Nad tuto hranici se nebude platit sociální pojištění, a tudíž je vhodné tento pokles souhrnné daňové zátěže kompenzovat vyšší sazbou daně z příjmu fyzických osob. Ještě důležitější je tato sazba pro ty, kteří dnes zdaňují své příjmy z kapitálu a nájmu pouhými 15% a jejichž daňová zátěž je tak nespravedlivě nízká ve srovnání se zaměstnanci. Zavedení progresivního zdanění fyzických osob bude doplněno o společné zdanění manželů, které se v minulosti osvědčilo jako nástroj prorodinné politiky.

Daňové výjimky

S výše uvedeným souvisí problém daňových výjimek. Tyto výjimky jsou v některých případech zastaralé a neopodstatněné, kdy je revize nutná. Je jí ovšem třeba provést jak pro osoby právnické, tak fyzické. Pro ČSSD je naprosto nepřijatelné, aby se likvidace výjimek omezila pouze na fyzické osoby a zejména pak na oblast, která přinese hodně administrativních výdajů, málo výnosu pro stát a hodně bolesti pro pracující: zaměstnanecké benefity. Na straně druhé považujeme za vhodné zavést daňové úlevy na některé ekologické výdaje (například výdaje na úspory energie).

Specifickou kapitolou je zdanění osob samostatně výdělečně činných. Těmto osobám bylo celkem legitimně poskytnuto počátkem devadesátých let daňové zvýhodnění, aby mohly obnovit živnosti po 40 letech komunistického režimu. Jenže z dočasně výjimky se stala výjimka trvalá a výsledkem je stav, kdy OSVČ daně skoro neplatí a sociální a zdravotní pojištění platí jen velmi nízké. Jenže pak jsou OSVČ odcházejícím do důchodu vyměřovány jen velmi nízké důchody.

To je dlouhodobě neudržitelná situace, OSVČ budou platit vyšší daně než dosud. Nikoliv však stejně jako zaměstnanci. Respektujeme, že je žádoucí, aby OSVČ měli o něco málo nižší daně, protože nesou břemeno péče o vlastní příjmy, provází je riziko podnikání a míra pracovní a sociální ochrany OSVČ je také nižší. Není však únosné, aby jejich daňové zatížení bylo řádově nižší než v případě zaměstnanců.

Cesta k vyřešení problému nespočívá ve zvyšování sazeb, ale v základu daně a také v paušálech. Tento původně dobrý úmysl poskytuje některým skupinám OSVČ nezasloužené výhody. Paušálem realizované náklady je nutno snížit o 10 procentních bodů pro všechny skupiny OSVČ a případně zvážit, zda by nešlo použít i jiné formy paušálů, které jsou obvyklé v západní Evropě. Paušály by se rovněž měly vrátit ke svému původnímu účelu, kterým bylo snížit administrativní zátěž pro drobné živnostníky, a nikoliv snížit touto cestou daňovou zátěž menší části živnostníků. Proto navrhuje, aby daňové paušály mohli uplatňovat pouze živnostníci, kteří nejsou plátcí DPH (dnes obrát pod 1 milion Kč ročně). Dalším důležitým krokem je rozdělení výnosů OSVČ na zisk a na mzdu. Budeme chtít zvýšit podíl mzdy na výnosu OSVČ. V případech některých živností je pak jedinou cestou k placení alespoň nějakých daní znovuzavedení minimální daně, která je placena vždy.

Jednotné inkasní místo – riskantní a nezodpovědný experiment

Zvláštní pozornost zasluhuje iniciativa ministra financí zvaná JIM (Jednotné inkasní místo). Ulehčení administrativní zátěže pro firmy spojením inkasa daní, cel, sociálního a zdravotního pojištění do jednoho místa by skutečně mohlo ušetřit významné náklady. Postup v přípravě JIM však zatím vyvolává ty nejhroší obavy. Vláda, jak se zdá, nerespektuje fakt, že všechny systémy výběru daní, cel, sociálního a zdravotního pojištění jsou komplikované, komplexní a křehké. Nekompetentní kroky v těchto oblastech by mohly způsobit rozvrat výběru peněz do veřejných rozpočtů. Z těchto důvodů ČSSD odmítá vládní pokus o „velký skok“ v této oblasti. Takové skoky obvykle končí těžkým pádem. Pokud vláda myslí pokus o racionalizaci výběru peněz do veřejných financí vážně, doporučujeme v prvním kole převést na Českou správu sociální zabezpečení (ČSSZ) výběr zdravotního pojištění od všech zdravotních pojišťoven a na ministerstvu financí sloučit daňovou a celní správu. Pokusy o to probíhají na MF již více než 10 let. Takový postup by vedl k tomu, že firmy by posílaly své odvody státu na dvě, nikoliv na jedno místo jako v případě JIMu, riziko havárie při tomto postupu by však bylo výrazně menší. V druhém kroku by pak bylo možné sloučení obou systémů.

ČSSD rovněž odmítá pokus o likvidaci sociálního a zdravotního pojištění a jejich náhradu daní. V případě sociálního pojištění jde nejenom o výběr nějakých peněz pro veřejné rozpočty, ale také o tvorbu nároků na důchod. Vzniká pak opodstatněné podezření, že JIM je prvním krokem k nahrazení sociálního pojištění chudinskými dávkami. Pak by se, samozřejmě, smazal rozdíl mezi daní a sociálním pojištěním. Toto je ovšem pro ČSSD naprosto nepřijatelné! Jinými slovy: pokud bude mít ČSSD vládní zodpovědnost, bude se snažit o racionalizaci výběru, ale takovým způsobem, aby nepoškodila funkčnost stávajících systémů.

Ještě větší obavy vyvolává načasování spuštění JIM, které se posouvá k 1. lednu 2014. Pokud se vůbec současná vládní koalice dožije roku 2014, bude ten nezodpovědný experiment spouštět 5 měsíců před parlamentními volbami s rizikem obrovského chaosu, který hrozí tím, že příliš mnoho změn se provádí k jednomu datu, hrozí vysoké náklady a otázkou bude i plná funkčnost zastřešujícího informačního systému.

Majetkové daně

Pokud jde o majetkové daně (daň z převodu nemovitostí, dědická a darovací daň, daň z nemovitostí), ČSSD bude prosazovat jejich zvýšení, neboť Česká republika je na posledním místě v rámci zemí OECD v podílu majetkových daní na celkovém daňovém výběru. Při určování jejich výše by měly dostat vysoké kompetence také obce. Otázkou k diskusi je daň z nemovitostí, která by odrážela tržní cenu. Je to možné řešení, ale nesmí vést k tomu, aby více než stát na celé operaci vydělaly oceňovací společnosti. Jednodušší je situace u pozemků, kde budeme prosazovat jejich navázání na již existující digitální cenové mapy. V případě daně dědické a darovací bude zavedena druhá sazba (i pro osoby blízké) v případě majetků nad 10 milionů Kč. Na místo přímé podpory zateplování (tzv. Program Zelená úsporám) budeme prosazovat výrazné slevy daně z nemovitostí až osvobození pro nízkoenergetické a pasivní domy.

DPH

Zvláštní otázkou je daň z přidané hodnoty. Současná vládní koalice se rozhodla sjednocením sazby DPH financovat penzijní reformu. To je naprosto asociální přístup. I když nakonec jednotných 20 % narazilo na rozhodný veřejný odpor, a změna proto bude dávkována ve dvou krocích (od roku 2012 sazby 14% a 20% a o rok později jednotná sazba 17,5 %), ČSSD s tímto postupem zásadně nesouhlasí, neboť postihuje především důchodce, rodiny s dětmi a sociálně slabší spoluobčany. Sociální demokraté zároveň slibují, že pokud převezmou vládní moc, budou se snažit napravit škody napáchané duem Kalousek a Nečas. ČSSD vrátí sníženou sazbu DPH na původní úroveň u potravin, léků, novin a knih, jakmile to rozpočtová situace dovolí. ČSSD bude rovněž prosazovat na úrovni EU zavedení DPH i pro finanční sektor, který je z placení DPH bezdůvodně dosud vyjmut.

Spotřební daně

V případě spotřebních daní podle všeho existuje jistý prostor pro zvyšování spotřebních daní u cigaret a lihovin. Nicméně se zdá, že už není příliš velký, protože při vysokých spotřebních daních je hrozbou nelegální pálení lihovin a pašování cigaret. U pohonných hmot se budeme snažit o maximalizaci výnosu, nikoliv sazby, což může v některých případech vést ke snížení spotřebních daně (motorová nafta). Stejně tak při dalším dramatickém růstu cen ropy a navázaných energonositelů je možné uvažovat i o snížení spotřebních daně, neboť vysoké ceny motorové nafty a benzínu se promítají prakticky do všech cen v ekonomice a mohou vést k dramatickému růstu cen. Prostor pro zlepšení výběru spotřebních daně vidíme v zavedení lihových kolků se spotřebními daní, stejně jako je tomu u cigaret. Dnešní lihové kolků spotřební daň neobsahují.

Zdanění hazardu

ČSSD se jasně staví za zdanění hazardu ve výši 21 %. Výnosy z hazardu by měly být příjmem

státního rozpočtu. Dnes jsou transferovány do občanských sdružení a nadací, které jsou s dárci výnosů z hazardu často propojeny. Takový uzavřený kruh je velmi neetický a ČSSD bude prosazovat jeho rozseknutí. Takto získané výnosy by také měly být používány k financování českého sportu a kultury, nikoliv k financování funkcionářských struktur nebo Sazka arény.

Ekologické daně

ČSSD počítá do budoucna i s vyšší rolí ekologických (energetických) daní. Měly by vést k tomu, aby podniky, které poškozují životní prostředí a čerpají vzácné zdroje, platily negativní externalitu, které svojí činností tvoří. Ekologické daně v pojetí ČSSD by také měly stimulovat úspory všech druhů energií, především tepla a elektřiny, a rovněž vyšší využívání obnovitelných zdrojů energie. Měly by vést k hospodárnějšímu zacházení s přírodním bohatstvím naší země. Nicméně nepředpokládáme, že by měly být významným zdrojem příjmů státního rozpočtu. Budou tvořeny tak, aby byly srovnatelné s našimi hlavními partnery a konkurenty v rámci EU. ČSSD proto bude prosazovat zákon o podpoře energetických úspor a výroby tepla z obnovitelných zdrojů, zahrnující zejména systém bílých certifikátů vázaných na tomu přizpůsobené energetické daně. Každý uspořený GJ či GJ z obnovitelného zdroje tak bude možné odečíst od základu daně.

Evropské iniciativy

ČSSD podporuje a nadále bude podporovat iniciativy Evropské sociální demokracie (PES) na zavedení daně z finančních transakcí na úrovni EU, případně na celosvětové úrovni. Zdroje získané touto daní by měly být používány především na případná budoucí selhání finančního sektoru, neboť považujeme za asociální řešit problémy finančního sektoru demontáží sociálního státu, jak se tomu dělo po roce 2008. ČSSD bude rovněž podporovat zavedení DPH z finančních služeb na evropské úrovni, neboť nepovažujeme tuto výjimku pro bankovní sektor za legitimní.

Závěrem: stabilita, věrohodnost a předvídatelnost

ČSSD se také jasně hlásí k tomu, že nebude zavádět zákony s pravou či nepravou retroaktivitou. Bude se snažit, aby daňové subjekty měly dost času na případné vsířebání změn v daňových zákonech. Jsme si vědomi, že stabilita a předvídatelnost daňového systému je hodnotou sama o sobě.